

Riistantutkimuksen tiedote 200B:1-21. Helsingfors, 6.6.2005

Vilttriangelns spårräkning vintern 2005

Pekka Helle och Marcus Wikman

Snöspårräkningens talrika arter uppvisade spårtätheter lika fjolårets. Skogsharens stammar ökade något medan rödrävens minskade. Den mest kännsbara förändringen noterades för ekorren vars stammar ökade 1,5-falt från ifjol. Mården minskade något och hermelinen kännbart. Förändringarna i rovviltets stammar avspeglar troligen förändringar i sorkstammarna. Vitsvanshjortens och älgens stammar förblev nästan oförändrade från ifjol. Bland de mindre talrika arterna noterades ökade spårtätheter för uttern medan rådjuret visade nedgång från ifjol. Under de 17 år som spårräkningar gjorts har uttern, vitsvanshjorten och rådjuret ökat, skogsharen och ekorren har minskat något samt hermelinen kännbart. Resultaten framgår ur den sjuttonde spårräkningen på vilttriangelarna. Triangelräkningen är ett samarbetsprogram för övervakning av skogsviltsstammarna mellan Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och Jägarnas Centralorganisation. I fältarbetet deltog bortåt 3200 jägare och spår räknades på en totalt 9200 km lång inventeringslinje. Resultaten finns också tillgängliga på Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets hemsidor på adressen www.rktl.fi.

Specialforskare Pekka Helle, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, Tutkijantie 2 A, 90570 Uleåborg, tel. 0205751410, planerare Marcus Wikman, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, PB 2, 00971 Helsingfors, tel. 0205751272

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och Jägarnas Centralorganisation verkställer övervakningen av skogsviltsstammarna. Spårräkning har nu gjorts i sjuåttio år. Räkningen görs på permanenta triangelformade inventeringslinjer i hela landet. Spårräkning görs på ca 800 viltriangler årligen. Viltriangeln är en inventeringslinje i formen av en liksidig triangel med 4 km långa sidor. På triangellinjen räknas skoghöns i augusti och däggjurens snöspår på vintern. Jägarna gör största delen av räkningarna och vanligen svarar ett eller ofta flera jaktsällskap tillsammans för räkningen på sitt område.

I januari – mars år 2005 räknades spår på 770 viltriangler med en sammanlagd linjelängd på ca 9200 km. I snitt gjorde drygt fyra personer räkningen av en viltriangel och totalt deltog nästan 3200 jägare i vinterns spårräkning. Antalet räknade viltriangler är nu något mindre än på 1990-talet, men i år räknades ändå fler trianglar än under fyra tidigare år. Antalet räknade trianglar per jaktvårdsdistrikt och fördelningen av räkningarna per vecka framgår ur fig. 1.

Till en början var vintern mild. Medeltemperaturerna för december, januari och februari låg tydligt över genomsnittet. Enligt Meteorologiska institutet inträffar så milda vintrar ungefär vart tionde år. Början av februari, då de flesta viltriangler räknas, var fortfarande mild. Mot mitten av månaden

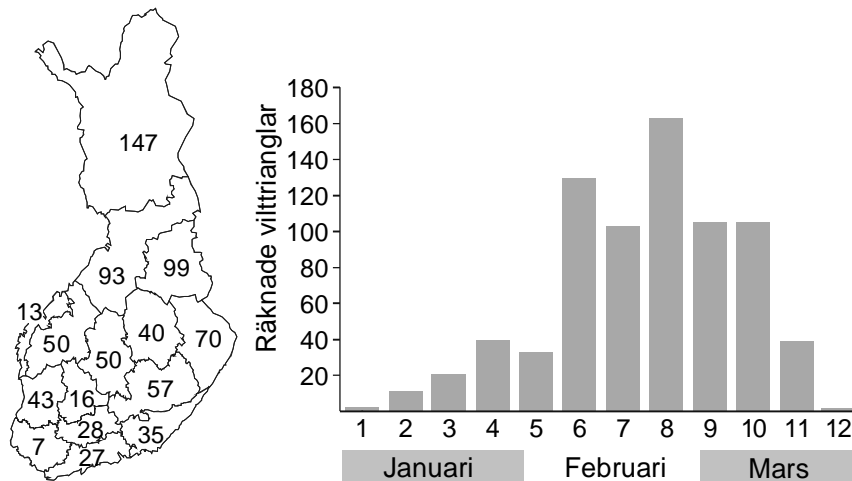

Fig. 1. Antalet räknade viltriangler per jaktvårdsdistrikt och vecka vintern 2005.

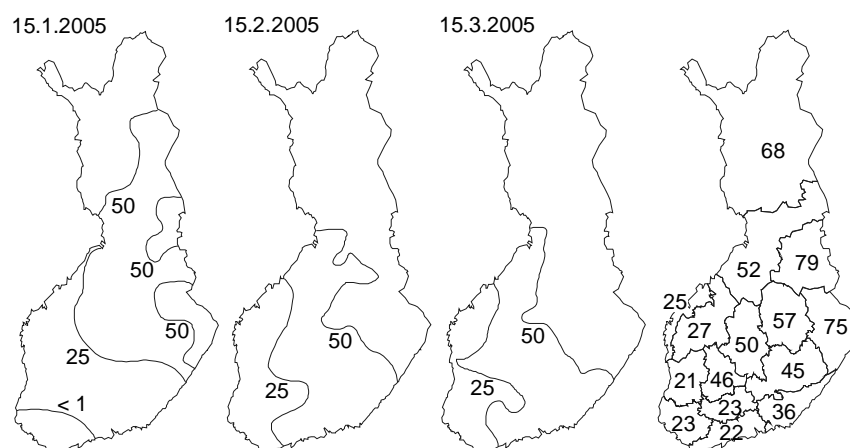

Fig. 2. Snödjupet (linjerna för 25 och 50 cm, Meteorologiska institutet) 15.1., 15.2. och 15.3. samt vid räkningen uppmätt snödjup per jaktvårdsdistrikt vintern 2005.

blev det snabbt kallare och slutet av februari var mycket kall. Kölden höll sig ihärdigt långt in i mars. Mars blev vinterns kallaste månad vilket inte händer ofta; en liknande situation hade vi senast för 44 år sedan. Kölden släppte sitt grepp först mot slutet av månaden.

Förvintern var nederbördsrik men det var mest regn och följaktligen bildades inget snötäcke i södra Finland. I mitten av januari, då triangelräkningen började, var det fortfarande ont om snö. Mot slutet av månaden hade vi kraftiga snöfall och ett enhetligt snötäcke sträckte sig ända ned till sydkusten (fig. 2). Vid räkningen mättes snötäcket och det genomsnittliga snödjupet på viltriangelarna varierade mellan 21 cm i Satakunda och 79 cm i Kajanaland. Största delen av räkningarna görs vid ungefär samma tid årligen, men en viss variation beroende på vädret brukar förekomma. I år gjordes räkningen i snitt något tidigare än normalt. 80 % av triangelarna räknades under tiden 7.2. – 13.3. Mest gjordes räkningar under den sista veckan i mars (vecka 8, fig. 2).

Den milda vintern påverkar övervintrande däggdjur på olika sätt. Ett lätt snötäcke gynnar älg och hjortar. Barmark är definitivt till förfång för vintervita skogsharar och skogshönsen kan inte gå i snögrop till natten. Den vita dalripan är också helt utan skyddsfärg vid barmark.

Däggdjurens genomsnittliga spårtäthet och skogshönsens relativa förekomst i vinterns spårräkning per jaktvårdsdistrikt presenteras i tabell 1. Figureerna 3-19 ger de talrika och mera intressanta arternas spårtäthet i 50 x 50 km enhetskoordinatrutor. Figureernas små kartor visar områden där arternas spårtäthet förändrats kännbart från ifjol. Texten ger kommentarer angående förändringar i arternas stammar under viltriangelperioden 1989-2005 baserade på regressionslinjerna för tidsserien på 17 år.

	<i>Observationer</i>	<i>ST</i>	<i>SS</i>	<i>MF</i>	<i>KY</i>	<i>LA</i>	<i>UL</i>
<i>Skogshare</i>	23 554	25,63	22,73	25,71	21,49	11,33	17,27
<i>Fälthare</i>	924	5,41	0,29	0,10	0,15	–	0,12
<i>Ekorre</i>	4 374	6,13	3,52	3,62	2,40	1,79	4,92
<i>Varg</i>	73	–	0,02	0,03	0,23	–	0,01
<i>Rödräv</i>	5 709	9,22	5,01	4,53	5,82	4,15	3,77
<i>Mårdhund</i>	156	0,37	0,31	0,12	0,13	0,01	0,03
<i>Hermelin</i>	984	0,33	0,33	1,22	0,67	1,20	1,08
<i>Dvärgvessla</i>	628	0,77	0,50	0,76	0,43	0,34	0,67
<i>Mink</i>	110	0,15	0,16	0,03	0,04	0,07	0,03
<i>Mårdhund</i>	1 241	2,40	2,05	1,19	1,24	1,10	0,52
<i>Järv</i>	68	–	–	0,02	–	0,03	–
<i>Utter</i>	236	0,06	0,31	0,58	0,09	0,13	0,11
<i>Lodjur</i>	394	0,37	0,33	0,44	0,46	–	0,02
<i>Vitsvanshjort</i>	1 642	10,36	0,16	0,14	0,13	–	–
<i>Älg</i>	6 217	10,77	4,44	4,39	5,61	4,11	6,40
<i>Skogsvildren</i>	177	–	–	0,61	–	–	–
<i>Rådjur</i>	201	0,33	–	0,06	0,18	–	0,02
<i>Tjäder</i>	489	0,45	0,45	0,64	0,54	0,86	0,40
<i>Orre</i>	3 916	2,52	3,87	5,97	2,29	2,37	5,28
<i>Järpe</i>	577	0,87	0,86	0,97	1,06	0,12	0,23
<i>Dalripa</i>	1 317	–	–	0,62	–	4,20	2,01

Tabell 1. Däggdjurens spårindex (spår / 10 km / dygn) och antalet sedda skogshöns / 10 km per jaktvårdsdistrikt samt totalantalet observationer i villtriangelräkningen vintern 2005. Jaktvårdsdistriktens förkortningar: ST = Södra Tavastland, SS = Södra Savolax, MF = Mellersta Finland, KY = Kymmene, LA = Lappland, UL = Uleåborg, ÖB = Österbotten, NT = Norra Tavastland, NK = Norra Karelen, NS = Norra Savolax, SvÖ = Svenska Österbotten, SA = Satakunda, NY = Nyland, EF = Egentliga Finland, KA = Kajanaland.

<i>Spår / 10 km / dygn</i>								
<i>ÖB</i>	<i>NT</i>	<i>NK</i>	<i>NS</i>	<i>SvÖ</i>	<i>SA</i>	<i>NY</i>	<i>EF</i>	<i>KA</i>
12,63	28,53	18,69	44,94	21,92	13,09	12,80	14,02	18,15
0,57	1,22	0,06	0,05	0,29	3,25	4,55	12,54	–
3,44	5,42	2,24	3,07	9,05	4,56	6,44	7,56	2,97
–	–	0,15	0,02	–	0,02	–	–	0,11
4,78	6,99	1,28	2,20	5,15	7,75	9,54	14,09	2,58
0,07	0,54	0,01	0,21	0,44	0,37	0,25	0,32	0,02
0,56	0,78	0,41	1,08	0,75	0,33	–	0,13	0,76
0,75	0,94	0,37	0,42	0,52	0,35	0,13	0,90	0,51
0,05	–	0,23	0,20	0,14	0,02	0,08	–	0,12
0,46	1,96	1,27	0,81	0,84	0,39	0,84	1,29	0,39
0,02	–	0,22	–	–	–	–	–	0,25
0,18	0,24	0,21	0,29	0,07	0,30	–	–	0,21
0,17	0,46	0,81	0,87	0,46	0,27	0,70	0,65	0,35
0,04	5,26	–	0,14	0,48	9,53	9,26	16,02	0,01
5,25	5,58	3,83	5,72	7,36	3,29	5,87	7,50	4,40
0,91	–	–	–	–	–	–	–	0,17
0,42	0,14	0,02	0,18	0,36	0,43	2,20	2,84	–
<i>Fåglar / 10 km</i>								
0,37	0,78	0,52	0,32	0,21	0,33	0,21	–	0,62
5,21	3,27	5,74	3,24	3,72	1,17	5,11	0,52	8,21
0,60	2,10	0,75	1,15	0,57	0,49	0,97	0,26	0,74
0,65	–	0,30	0,07	–	0,20	–	–	2,12

Skogshare

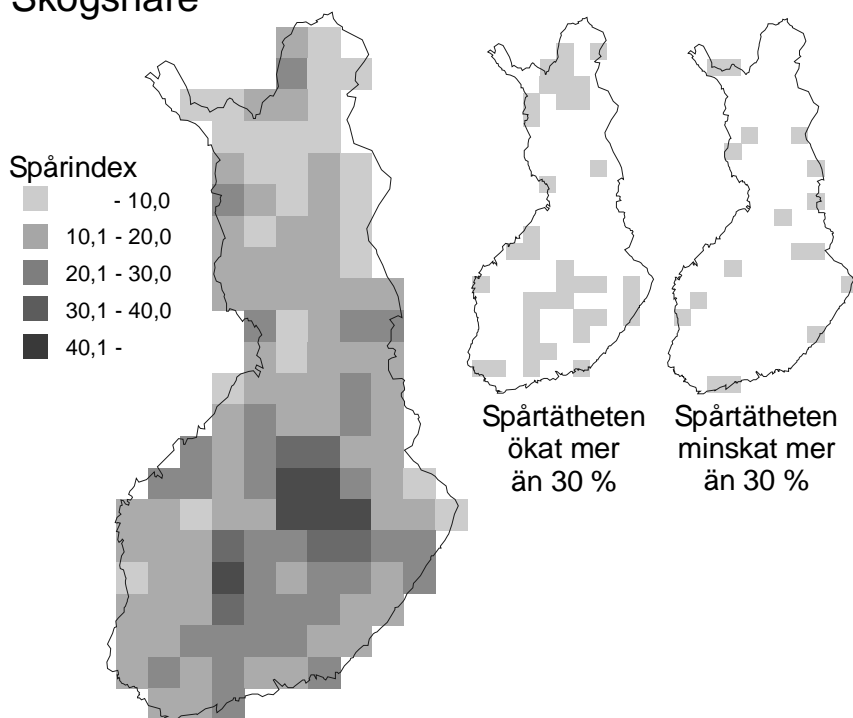

Fig. 3. Skogsharens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinaturor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Skogsharens genomsnittliga spåräthet ökade något från ifjol. Förändringarna var inte regionalt enhetliga utan ökning noterades särskilt i södra Finland och norra Lappland. Hela landets genomsnittliga spåräthet har minskat med en tredjedel under perioden 1989-2005. I södra och mellersta Finland har nedgången varit ännu brantare medan ingen märkbar långtidsförändring noterats i norra Finland.

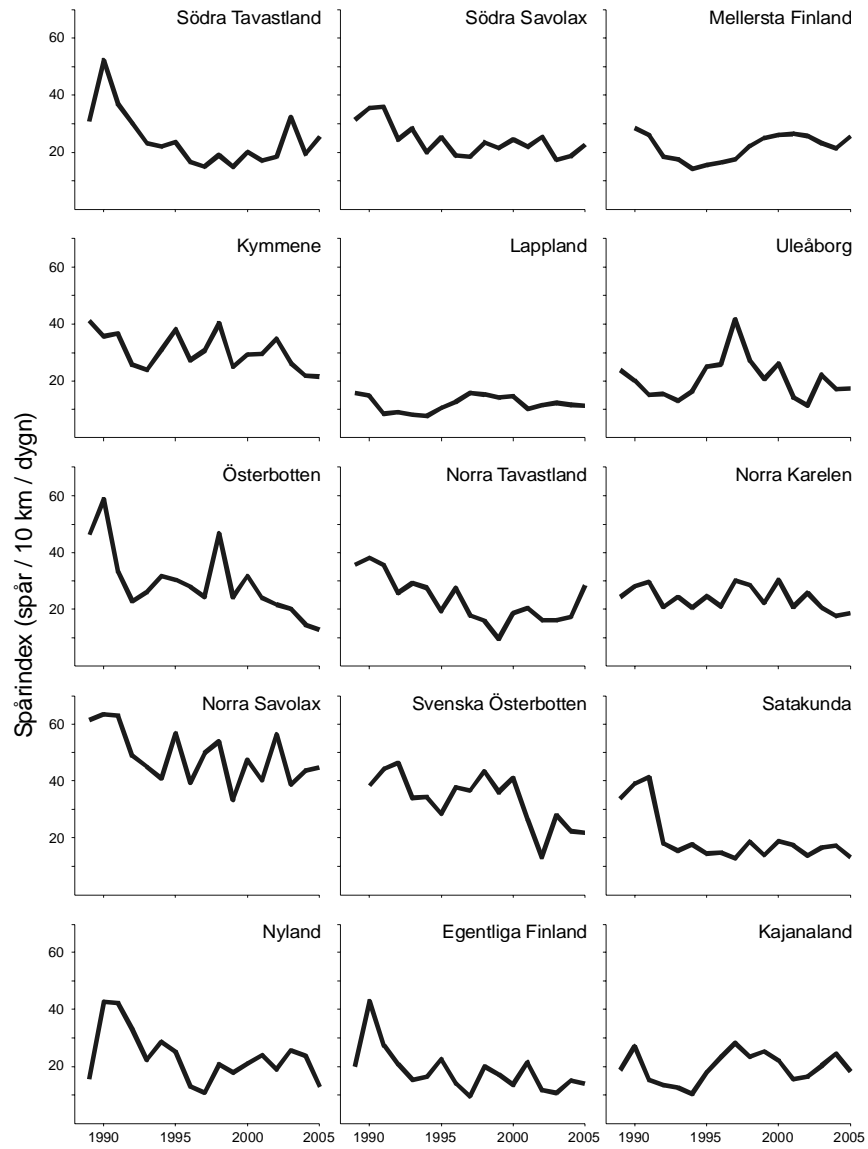

Fig. 4. Skogsharens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Ekorre

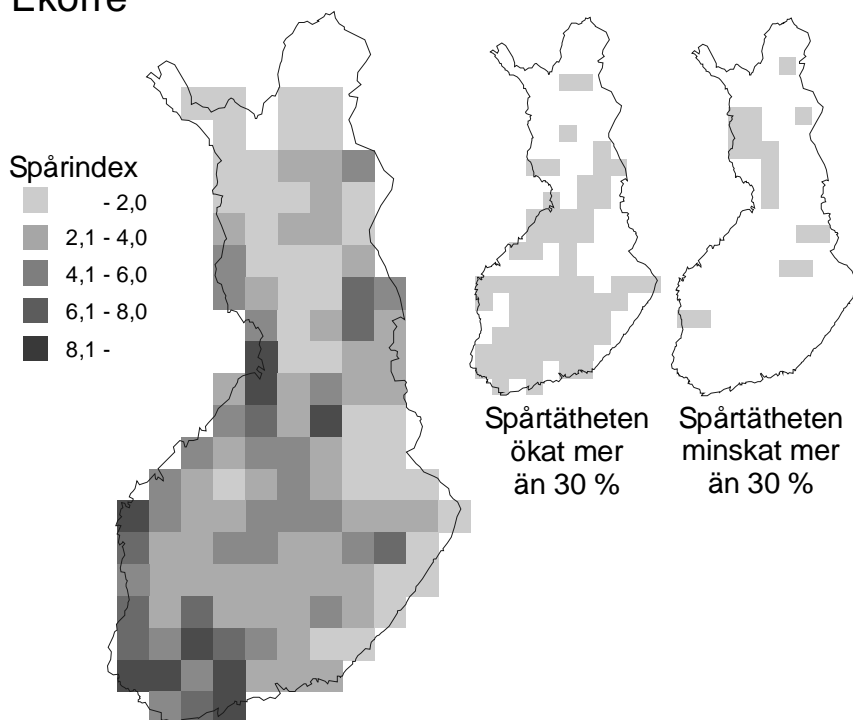

Fig. 5. Ekorrens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Ekorrens spårtaethet i hela landet ökade med ca 50 % från ifjol. Stor årlig variation är typisk för ekorren. Ekorren ökade i största delen av landet, Lappland och Kajanalund undantagna. Ekorrens spårtaethet har minskat något under de sista 17 åren. Ekorrens stammar uppvisar mycket stor årlig variation och följaktligen är tidsserien alldeles för kort för att kunna påvisa någon långtidstrend.

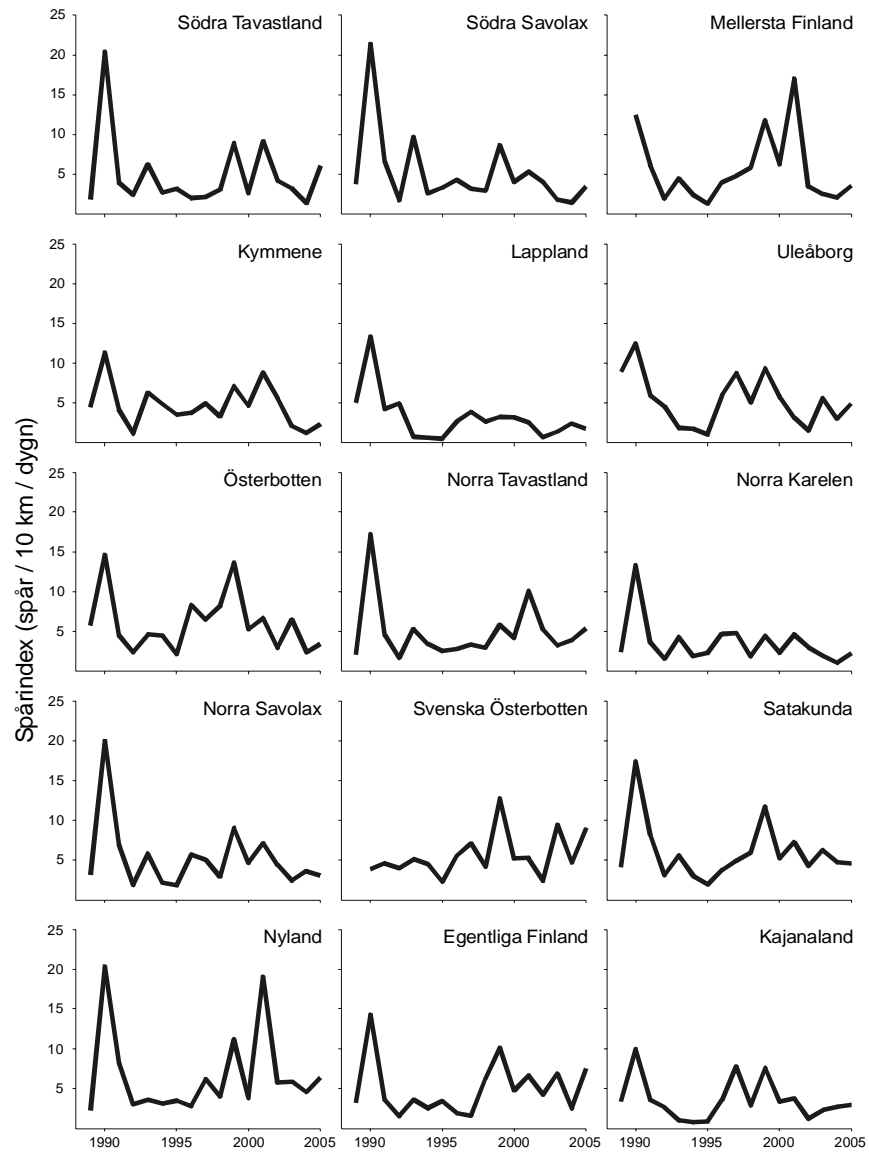

Fig. 6. Ekorrens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Rödräv

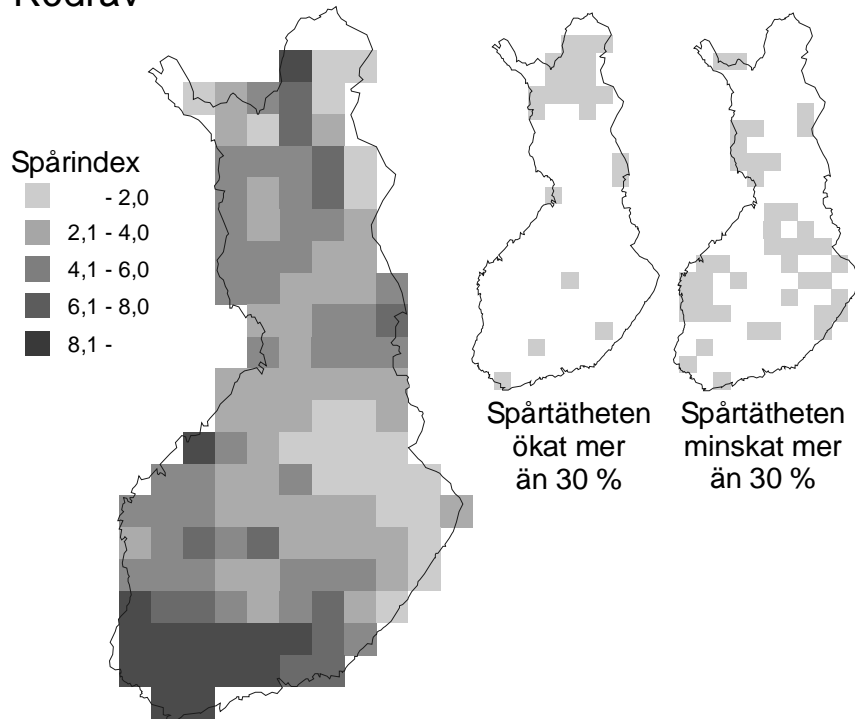

Fig. 7. Rödrävens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Rödrävens genomsnittliga spårtäthet var ca 10 % lägre än vintern 2004. Nedgången var mest kännbar i Österbotten, östra Finland och sydvästra Lappland. Däremot ökade spårtätheten avsevärt i norra Lappland. Långtidstrenden i rödrävens spårtätheter har varit något sjunkande i de flesta jaktvårdsdistrikt under viltriangelperioden 1989-2005. För hela landets del har genomsnittet sjunkit ca 15 %. Rödrävens spårtäthet har hållit sin nivå vid landets syd- och västkust, men i övriga delar av landet har nedgången ställvis varit markant.

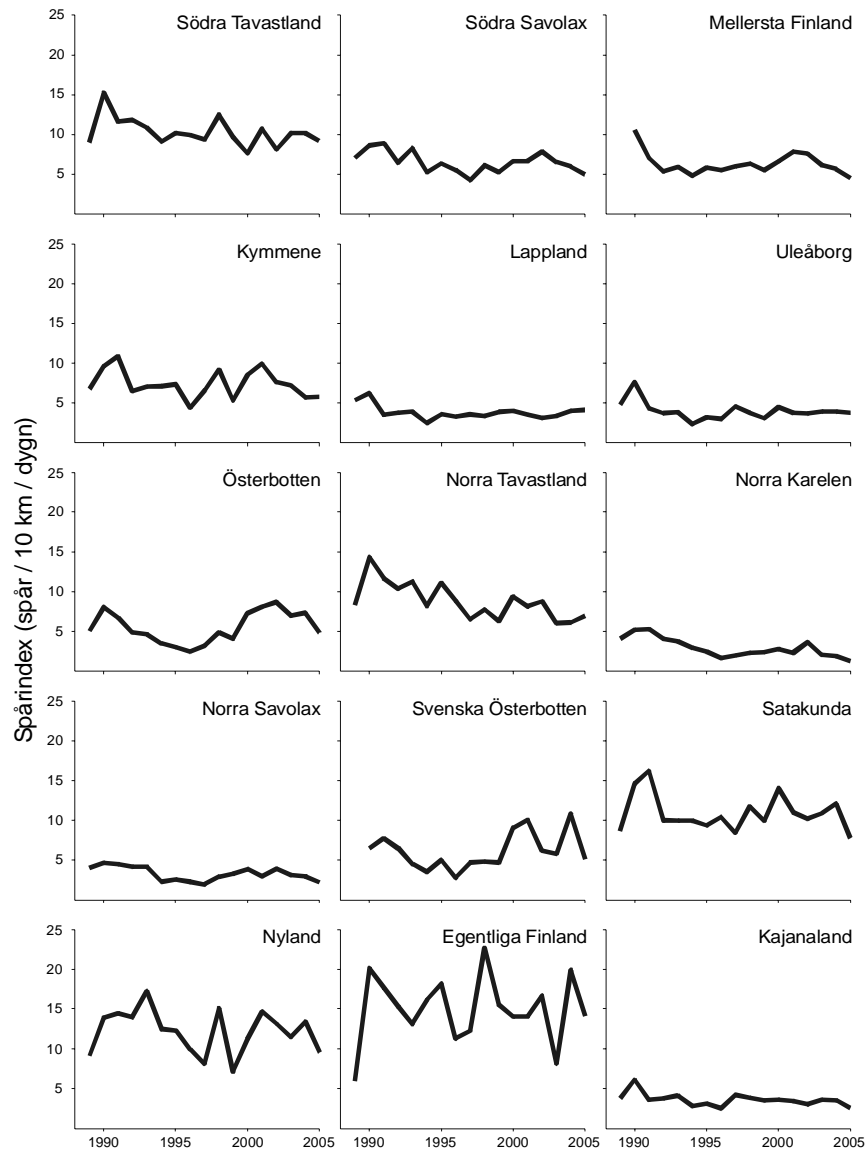

Fig. 8. Rödrävens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Mård

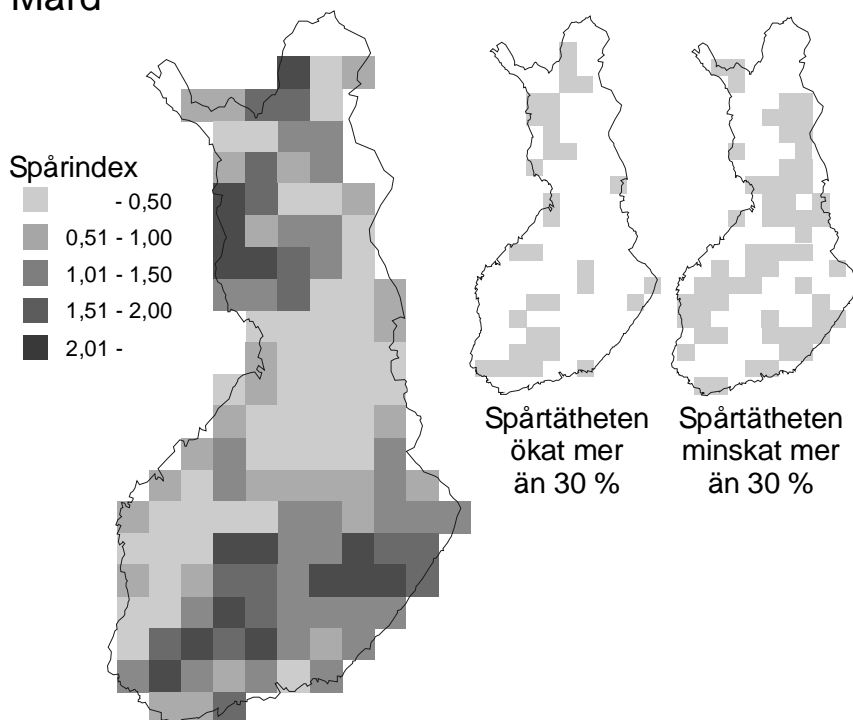

Fig. 9. Mårdens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Som hos rödräven minskade också mårdens spårtaethet något i hela landet. Förändringarna var regionalt oenhetliga. Områden med minskad spårtaethet låg spridda över landet. De begränsade områdena med ökad spårtaethet var något koncentrerade till landets västra halva. Ett iögonfallande drag var området med låg spårtaethet mitt i landet. Långtidstrenderna i mårdens spårtaetheter är intressanta. Stammen var varit stabil eller minskat något väster om linjen Kotka – Gamla Karleby. Längre österut och särskilt i sydöstra Finland har mården ökat kännbart.

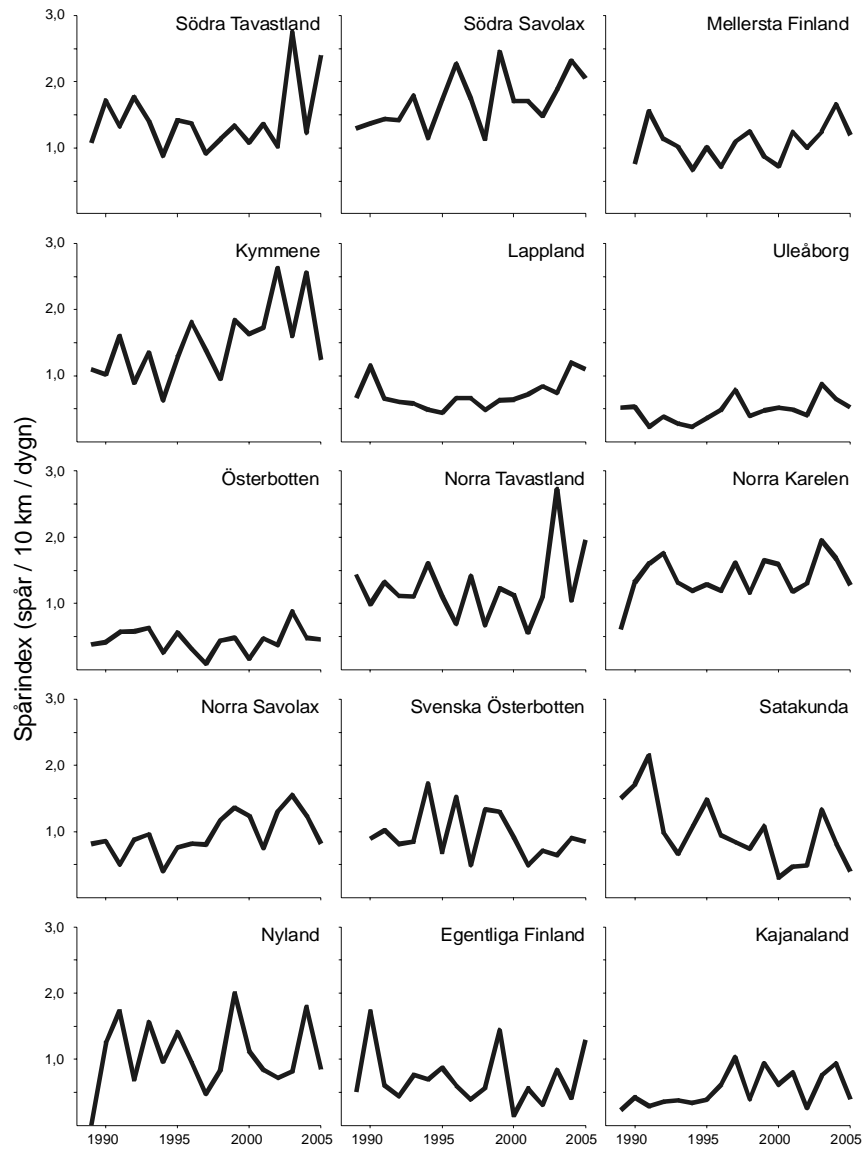

Fig. 10. Mårdens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Hermelin

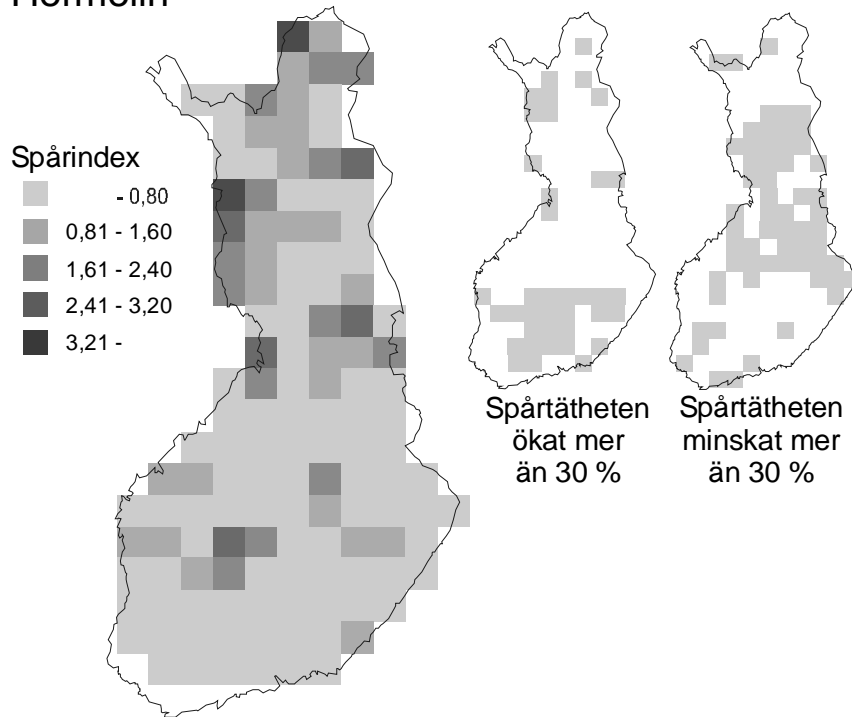

Fig. 11. Hermelinens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinaturor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Hermelinens genomsnittliga spårtaethet i hela landet minskade med en femtedel från ifjol, men det fanns tydliga skillnader mellan landets olika delar. Överlag var riktningen fallande, men i södra och mellersta Finlands inland hade hermelinen ökat. I nordvästra Lappland fanns ytterligare ett begränsat område med ökad spårtaethet. Hermelinens spårtaethet för hela landet har minskat med mer än 60 % under triangelperioden. Den sjunkande trenden gäller för samtliga jaktvårdsdistrikt.

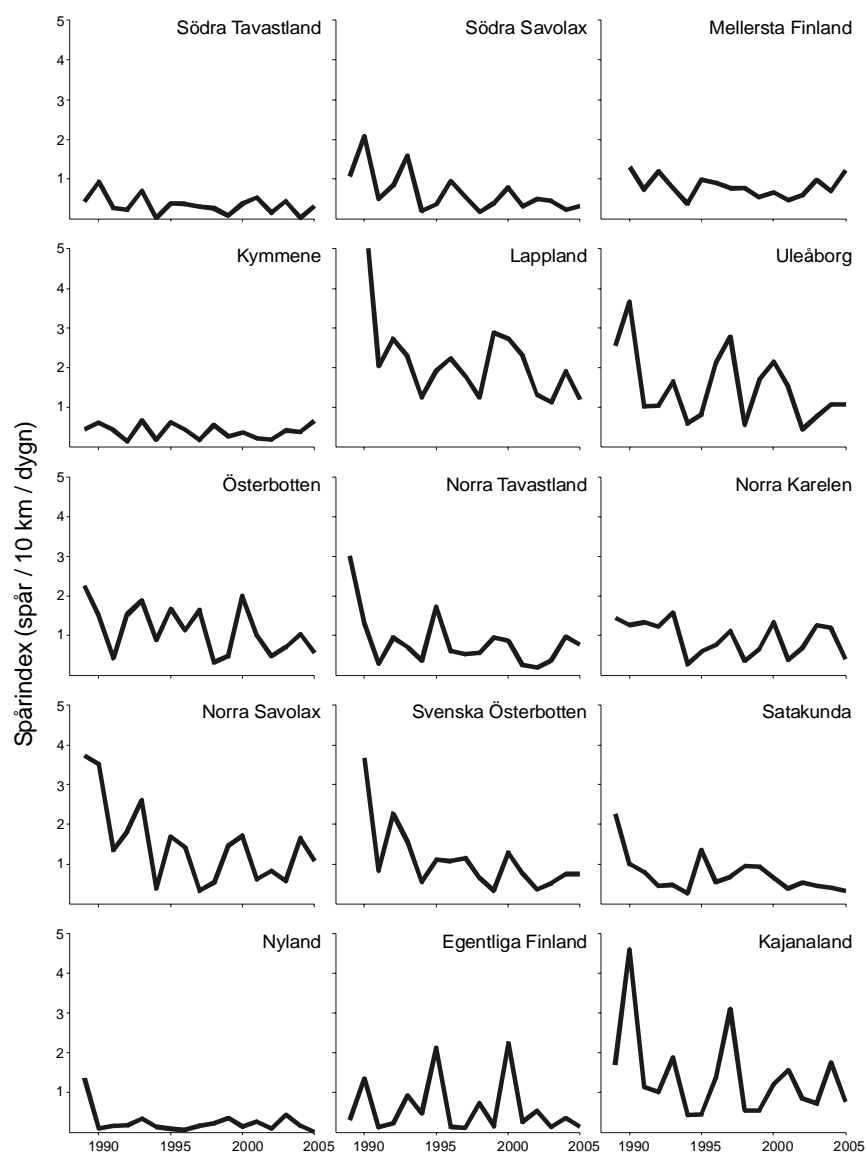

Fig. 12. Hermelinens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Utter

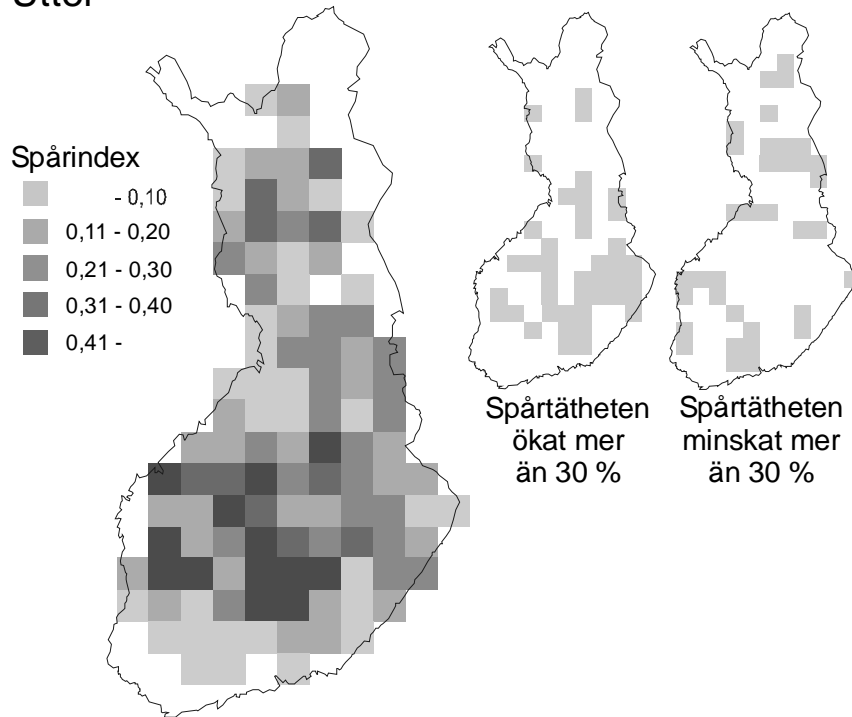

Fig. 13. Utterns spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Utterns spårtaethet ökade totalt med en fjärdedel från ifjol. Rutorna med ökad och minskad spårtaethet bildar inga enhetliga områden. Förändringarna i utterns spårtaethet kan i många fall vara skenbara och snarast ha samband med hur vattendragen fryser till. Utterns spårtaethet har ändå tydligt ökat i hela landet under de senaste sjutton åren. I landets västra delar har ökningen varit särskilt markant. Längre österut, i Kymmene, Södra Savolax och Norra Savolax jaktvårdsdistrikt har stammen varit relativt stabil under hela perioden.

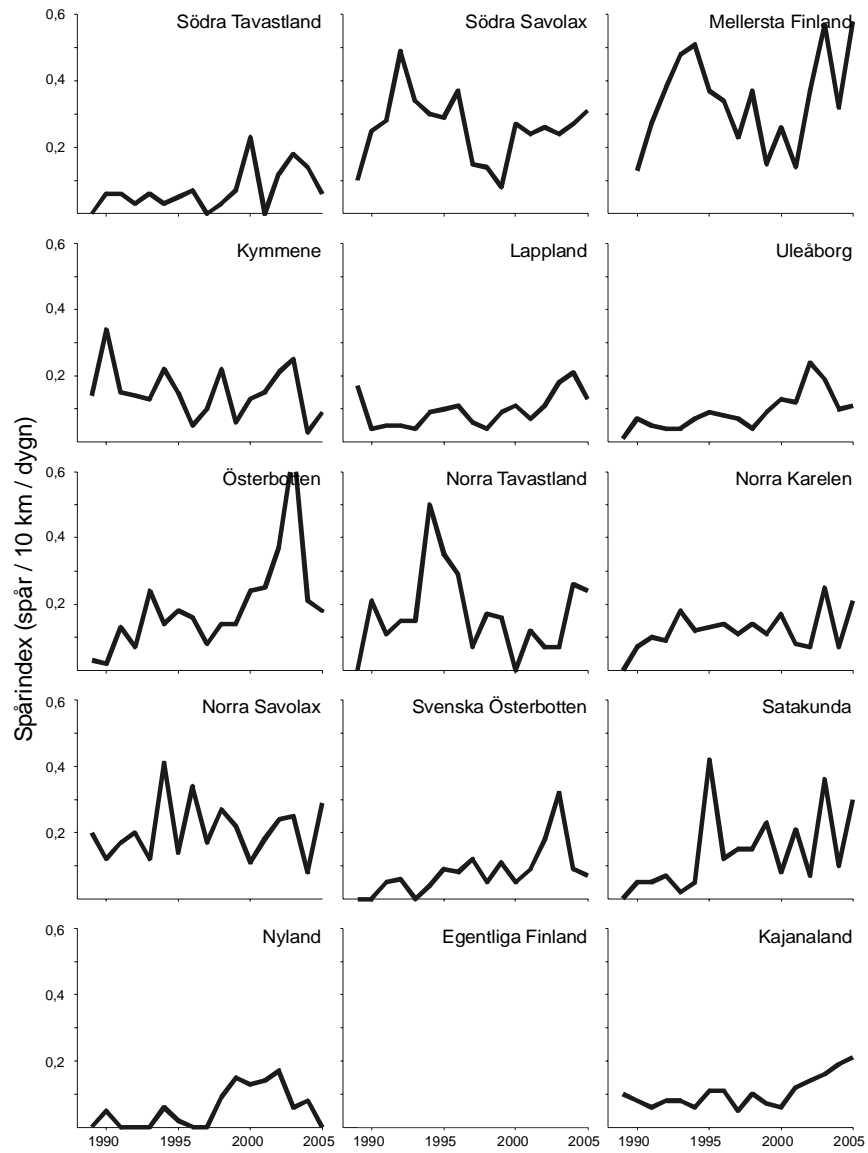

Fig. 14. Utterns spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Älg

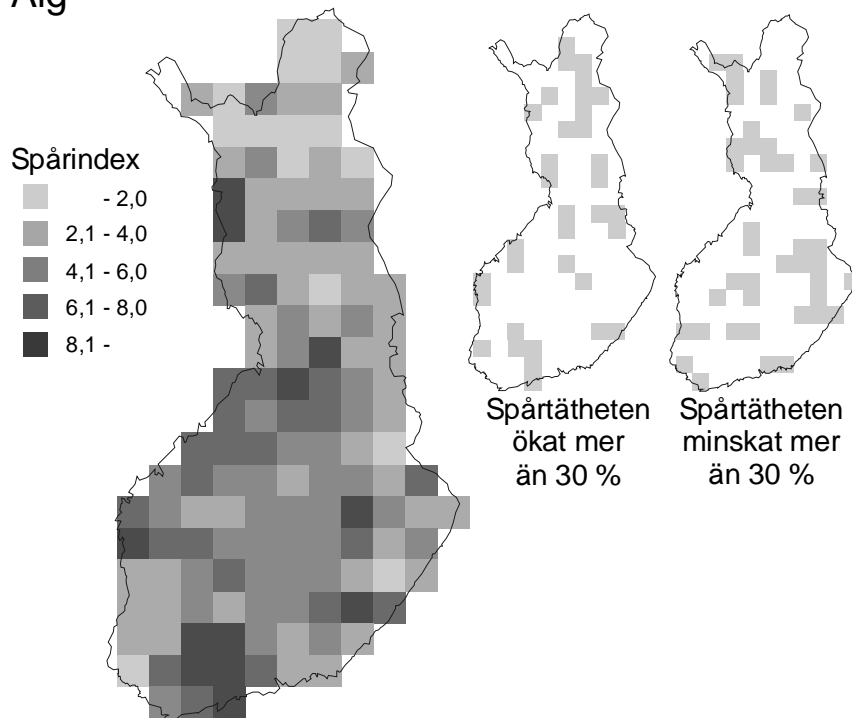

Fig. 15. Älgens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Älgens spårtäthet var på samma nivå som ifjol. Rutorna med ökad och minskad spårtäthet var ungefär lika många till antalet och de låg slumpartat spridda över landet. Det är svårt att avgöra om de är fråga om verkliga förändringar i stammen eller om skillnaderna endast beror på variationen i älgarnas vandringar vintertid. Älgens spårtäthet har ökat i nästan alla jaktvårdsdistrikt under vilttriangelperioden. Täthetstrenderna för jaktvårdsdistriktet avslöjar ingen regional regelmässighet.

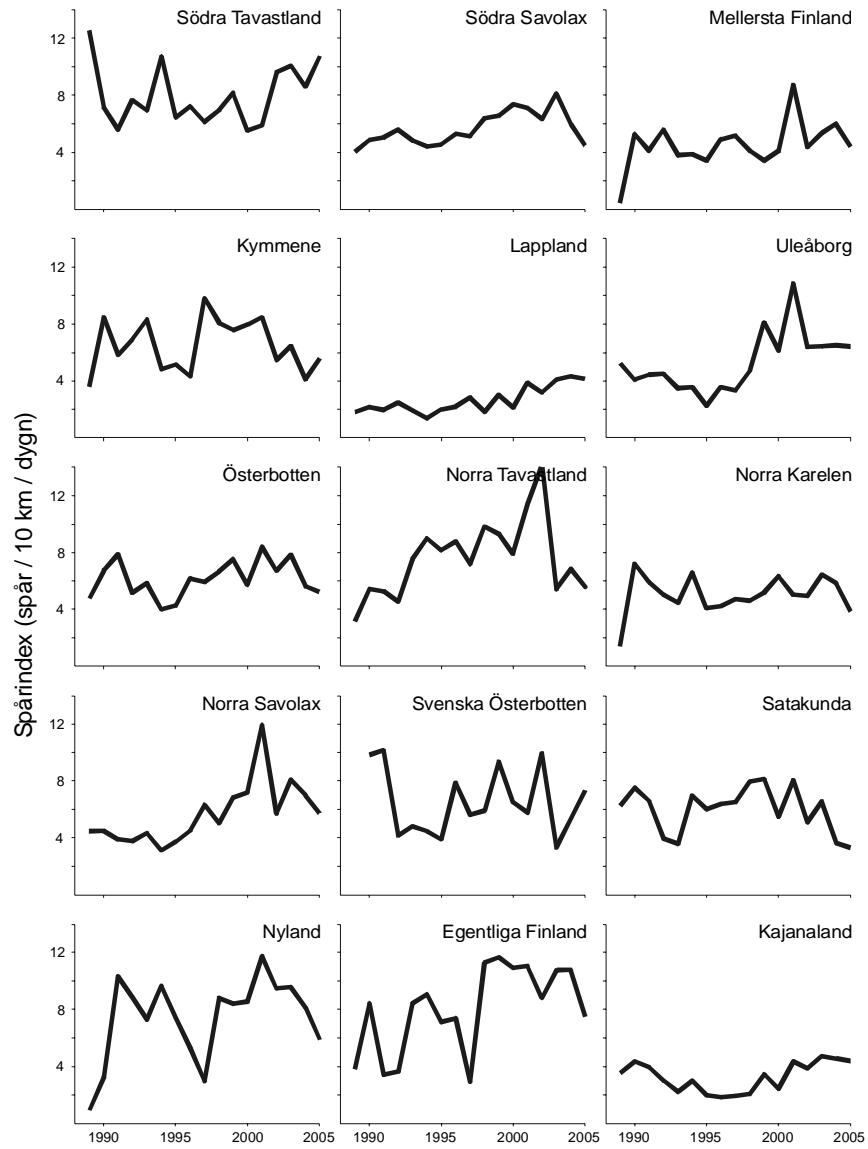

Fig. 16. Älgens spårindex (spår/10 km/dygn) i jaktvårdsdistrikten vintrarna 1989-2005.

Vitsvanshjort

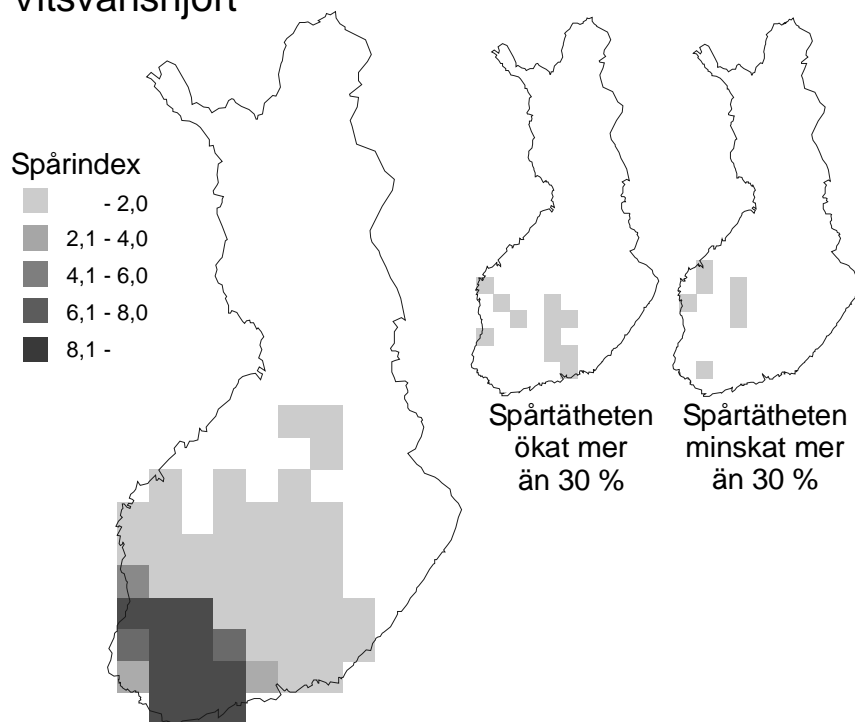

Fig. 17. Vitsvanshjortens spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Också vitsvanshjortens spårtäthet förblev på fjolårsnivå. Områden med ökad eller minskad spårtäthet förekom utan någon regional regelmässighet. Eventuellt kan svagt skönjas att ökning skett snarast i utbredningsområdets östra delar och minskning i norr. Vitsvanshjortens spårtätheter har ökat kännbart sedan början av viltriangelräkningarna. Trenden gäller över hela utbredningsområdet, men ökningen har varit tydligast i landets sydvästra hörn (Nyland, Egentliga Finland, Tavastland och Satakunda).

Rådjur

Spårindex

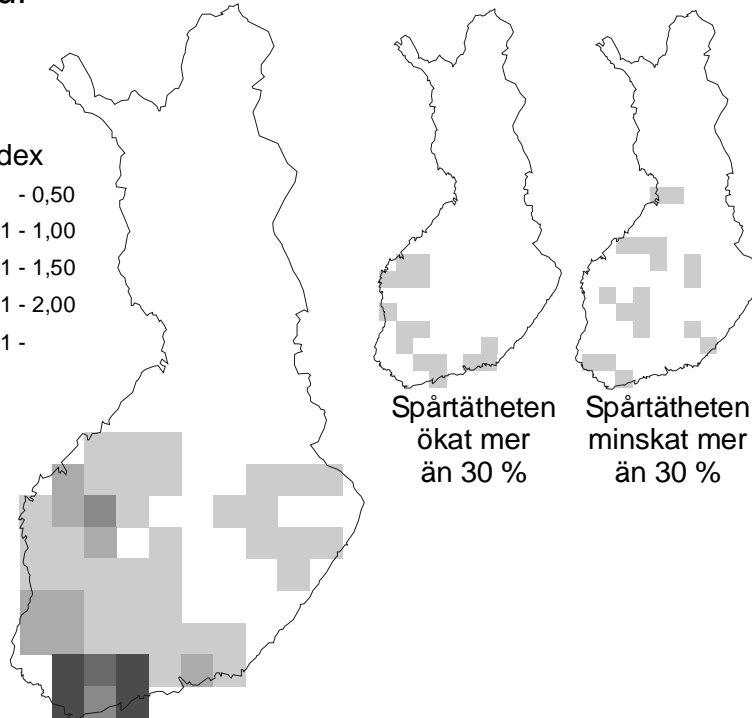
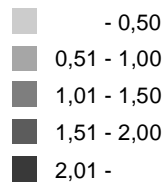

Fig. 18. Rådjurets spårindex (spår/10 km/dygn) i 50x50 km enhetskoordinatrutor vintern 2005. De små kartorna anger betydande förändringar från föregående vinter.

Rådjurets spårtäthet minskade med en fjärdedel från ifjol och minskningen var mest kännbar i norr. Rådjurets spårtätheter påverkas kraftigt av snötäckets tjocklek och det finns anledning att vara försiktig vid uttolkningen av korttidsvariationen. Trots årets tydliga nedgång har rådjursstammen ökat kraftigt på längre sikt. Ökningen har varit störst i sydvästra Finland, men stammen har ökat tydligt också i Österbottens, Mellersta Finlands och Kymmenes jaktvårdsdistrikt.